

“գրեցաւ գիրքս ի թվին ամենայն հայոց, ջժէն, ամին ի մայրապաշտին ի յուռումիայու որ թուրքն Ֆիլիպէ ասէ այս քաղաքին եւ փառք ասառնեցի,”

Ամիրովովաթայ մահուան թուականը (1496 դեկտ. 8) յաւերտացընու յիշատակարան բոլորվին կը պահսի Պալամիթ ձեռագրին մէջ ինչպէս նաև ուրիշ շաս օրինակներուն մէջ: Այս կարեւոր թուականն առաջին անգամ յայտնեց Մեծը: Ա. Տուրքիկան 1890ին, Շապին գրահանքարէն առ իս ուղղած գրութեամբ մը՝ բայց խոչը սխալով մը՝ 2 փոխանակէք, զոր Հ. Պետանդ Վ. Յանձնակեան փոթաց տարակուական հրատարակել:*

Երկրորդ անգամ հրատարակեց 1893 ին մեծանունն Հ. Պետանդ Վ. Ալիքն, իւր Հոյնակն բառապատճեամբ յառաջարանին մէջ, որ նախապէս լրց տեսած է Բաղմանի Հանդեսին մէջ՝, սակայն փոքրիկ սխալով մը, զոր Հ. Պե. Յավը նաևն ենակն ալ չէ ուղղած: Խոկ Հ. Պետանդ Ալիքն Քան. թուականը, Գրիստոսի 1497 թուականին համապատականն կը գրէ, որ միշտ չէ, վասն զի (Քան) 945+551 հաւասար է 1496ի, եւ ոչ 1497ի:

1496 թեկտեմբ էր 8. 400 տարիէն աւելի է ուրեմն որ վախճանած է մեր ժրացան քժիշկն Ամիրովովաթ. եւ անշաւշան ի Կ. Պղիս, եւ ովք գիտէ՝ որ գերեզմանատան մէջ ամփոփուեցաւ:

Եթէ 1496ին զԱմիրովովաթ համարինք 75 կամ 80 ամեայ, ծնաւ կը լսյ 15^ր դարու սկիզբները, այսինքն՝ 1416—1421, եւ “Օֆուոր բժիշունեամ, գրած առենն արդէն եղած կը լսյաց 45 կամ 50 տարւան, որ գիւրաս կը հսկըրցիւք անոր յառաջարանաւոթենէն որ Ամբուտովաթայ գրիմէ ամբողջ կիսատագութիւնն է, եւ կը յայսնէ անոր բազմամեայ քժշկական փորձառութիւնը, այլեւայլ ճանապարհորդութիւնները, եւ բազմարկած ու յոդնած կեակը:

Անչափ առ այժմ գրելով ինձ սեպհական “Օֆուոր բժիշունեամ, օրինակին վրայ, վերջացընելու համար կը սեմ” թէ՛ Ձեռագրին 131^ր էրէն կը սկսի Ամիրապատմնը, այսինքն Գեղարանութիւնը, որ կ'աւարտի 343^ր էրին վրայ, ուննալով յետասա կարեւոր յիշատակարան մը, զոր գրած է նշյն ինքն Ամիրառովաթ

եւ որ ամբողջ գործին պարունակութեանը մասն կու տայ համառօտ եւ լիակատար տեղեկութիւն:

Ներկայ ձեռագիրը տեսած օրինակներուս ամենէն կատարեալի եւ ընտրին է, կատարեալ քան զՊալամիթի օրինակն, ինչպէս յայսնի պիտի ըլլայ, երբ յաջողիմ օր մի հրապարակ հանել տպագրութեամբ: “Օֆուոր բժիշունեամ, կրկին ամբողջութիւնը, մեր նախնեանց Սատենագրութեան այս գոհարը, յանձամահ յիշատակ Ամիրառովաթ բժշկը, որ ծե. գարու հայ գրիմներուն նշանաւորն եղաւ եւ նշյն գարուն հայ բժշկութեան անթառամ պակը:

Բնդա Կ. Պղիս, 1 Մայիս 1899:

Տոք. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՒՄՅԱՆ

Լ Ե Զ Ո Ւ Կ Ա Ր Ա Ն Ա Կ Ա Ն

ՀՈՅԵՐԵՆԻ Ի ԽՈԶԵՅԻ ԵՒ ԿՐԿՆԱՌՈՐ ԲՈՒԵՐԸ
(630 ԷՐԵՒ ՔՆԵՐԻ ԹԻՐԱՌԻՆ)

Այսիրէն լեզուի ուսումնակրութեան մէջ երկու գեղեցիկ եւ կարեւոր խնդիրներ կան, զորս հայ լեզուաբնութիւնը մինչեւ այսօր անհամաթորուցեր է: Այս խնդիրներն են հայերնի Բնամակները և կրկնաւոր բառերուն կազմութեան եղանակը:

Առաջնորդ համար այսօսկիր միայն ծանօթ է ինձ՝ որ Հ. Սերովէն Երկվիշեան հայ լեզուաբնութեան լուրջ աշխատաւորը՝ միար ունէր զբաղելս այս նիւթով, մնացէն նոր կը յայնէ ՀՀԵՐԵՐՈՊԵՀՆ ՆՈՒԵՐԱՅԻՆ մէջ: (Կ. Պղիս 1885:) Երկրորդն իւրեւ մրցան նիւթէ մրցանակի զրուած էր անցեալ տարի (98 ապրիլ) Սարասուրդիք

* Այսինքն՝ տպագրութեամբ զեռ չէ հրատակած: Բայց իրա տարիների ի վեր կանորած են թէ Կրկնաւոր բառերու վրայ. — Վանթարոնի՝ այսօր հրատակավութէն ասաւան տարեր վթուակն ընանց վրայ հաստատուած եւ տալեսակն այս վթուակն ինը տառական օթիսաց վերածոր ըստ կարի. գ. օ. Կրկնաւորներուն մէջ թ., ու եւ, ու եւ տարի իրար փոխանակելու կամ առնելու իրեր են են: Պա. Ամսանան իւր նշանակ զրութեամբ շնաժած է շատ կաթի լիակատար գտարում մէ կազմէլ այս կարգի նախքէն տառերուն, որ գորէէ անտար թ., ուն զանական մնացէն վեպաւալ միջնն եւ նոր եւ նորապն (ուամի) բառերն աւ ի բաց լեռով: Մանրակրիս է աշխատութեամբ, եւ ոչ անզուտ վեպարանութեան մէջ, այսու որ նիւթ կու տայ անզարպն նետազուութեանց,

Տե՛ս Երեւաց, Թիւ 1946, 12/24 Ցուրու 1890:

Տե՛ս ՀՀԵՐԵՐՈՊԵՀՆ 1893, Ապրիլ, էլ 112—113:

Տ Բայցուիդ, 1893, Մարտ, էլ 142:

Տ Հերուցութիւններին ու անհայտ էր այս Մասն

Ա. Ցեղար թ. էլ 364:

Համալսարանին կողմէն՝ վերապահէալ նոյն Համալսարանի աշակերտներուն. բայց այսպիսին իւրաքանչիւր զեղութերու չգցութեան պատճառաւ՝ մրցանակը մասց թշթի վրայ միայն:

Այս ինդիներուն վրայ ուսումնասիրութեան մը բուն օգտակարութիւն այն է՝ որ այս կարգի բազմաթիւ բառերուն կրած բազմութիմ, ճոփ եւ զանազանեալ ձեւափոխութիւնները կը յայտնանին, կը պարզուին եւ անոնց բուն արմատն երեւան կու գայ: Դժուար չէ մասնաւել կամ նոյն խոկ հրատարակուած քանել այս կարգի բառերուն օտար լեզուաց արմատներուն հետո այլաբար մերձեցումներ եւ համեմատական ընդուժեներ՝ որոնք այս օւսումնասիրութիւնը շնորհիւ պիտի կողմնցըննեն իրենց գցութեան իրաւունքը: Օրինակի համար՝ իւրինչւ բառին արմատը համբորել իւրինչւ եւրինչ կամ իւր եւ եւն. կամ շառուց բառին արմատը նեմադրել իրը շոր եւ համեմատել թուրքերէն շորու շորու ձեւնեն հետ. նոյնպէս օրինակ իսոյն-անել կամ նման բառ մը գնել արմատ կամ հանել իսոյ ձեւէ մը. բոլոր ասոնք կարելի, եւ մասամբ ընդունելի են. բայց, — ննչպէս յետոյ պիտի ցորցնենք —, երբ նկատենք թէ ասոնցնէտ առաջններուն արմատը միմյան ի կամ շ ձայնն է, թէ իսոյն-ակազուած ե իս- արմատն մը կրնաւթեամբ՝ իրը իս-դ-իս եւն, այն ատան ի հարգի այս եւ այսպիսի հնագրութիւններ ջուրը կ'իյնան:

Ա.

ԻՆՍՈՉԱՅՆ կը կոչենք այն բառերը՝ որոնք կը նշանակնեն ներքին հոգեկան աղազակ մը կամ արտաքին նիւթական աղմուկ մը, եւ ձայնով ալ իրքեւ թէ իրենց նշանական նիւթին պատկերն են. նիշպէս նոյն, նոյն նոյն շնչէլ, բնուուծւ հոյնը նոյն իւրինչն եւն: Այսպիսի բնածայն բառերով ատարդինակ կերպով ձօն է մըր լեզուն. այնչափ որ աչ մը նոր լեզու կարող է մըրիլ հայերէնի հետ, եթէ նոյն խոկ Փայտ մըր հին լեզու կարող է մըրիլ հայերէնի հետ, գումար է գումար հայերէնի հետ. հայերէնի հետ համեմատենք. հին լեզուներէն ալ հազի թէ յունարէնը. խոկ եթէ մըր նոր լեզուն եւ նոր բարբառներն ալ նկատի առնունք, այս ճոխութիւնը գրեթէ անհամատելի է:

Առաջնն անհարի մը բառական է նկատեալու համար՝ թէ բոլոր այս բնածայն բառերուն մէջ գրեթէ միշտ նոյն ձայններն են որ կը կրնաւըն, այն է ն-ն, ո-ո-, ո-ո-, ո-ո-, ո-ո- եւն. բայց երբ աւելի ուշագիր կերպով քննենք, պիտի

տեսնենք թէ այս յաճախակի կրնաւթիւններն այնպէս անկանոն կերպով կամ ըստ պատճամն չեն, այլ ունին որոշ միօրնակութիւն, այնպէս որ կարգի է անոնց մէջ նման ձեւերու առանձին առանձին կարգեր որոշել:

Այսաւարիկ մեր լեզուն մէջ գանուած բոլոր բնածայն բառերուն կարգերը:

1. ԸՆՆ կամ նէւ բնէւ կամ բնէւ նաեւ բնէւ նոյն, այս ձեւերուն կարգի է անեւ առարը նախաձայն և բ, չ գրերն են. չ իրը յօդակապ աւելցած է պարզկան արմատին վրայ. ուստի եւ այս ձեւերն իսկական նմանութիւն ունին բնէւ նոյն բնէւ բառերուն որոնց արմատն է իւր, նոյ-

2. Ճ-ճնէւ ննէւ բնէւ բնէւ նոյն, ունէւ բնէւ բնէւ նոյն, այս կարգին մէջ ալ եսկան առարեց հ, ւ, բ, է, տ, չ, թ, մ, և գրերն են. այս կարգին առաջնէն ունեցած տարբերութիւնն այն է որ և յօդակապն վրայ հա եկած աւելցած է նաեւ ուրիշ մը. որով այս ձեւերը համեմատելի են միշտ երբիւլ, իսոնիւլ, բարոնիւլ յարնիւլ բառերուն որոնց արմատն է եւր, նոյ-, նոյր-, յոր:

3. Բոյնը, նոյնը, հոյնը, ոյնը. Թե երեւ նաեւ բոյ-աղանդ եւ հոյնը (յան). Էսկան առարը թ, ն, ն, չ, ասոնք ամած են ո-ով. և յօդակապն է հման. նոյ-ո-ո-ն-եւ, արմատը նոյ:

4. Գոնիւլ, նոյնիւլ, իսոնիւլ, իսոյնիւլ, արմատը դ, ն, ի, չ, այս կարգն երկրորդին այն տարբերութիւնն անի՞ ինը որ երրորդն առաջնէն հման. հրանիւլ արմատը դւ:

5. Գոյնը եւ իսոյնիւլ բառերը կը կազմեն փոքրիկ կարգ մը, ուր արմատական դ, չ ձայներուն վրայ փոխանակ երրորդ կարգին յաւել լաւագածն:

6. Աւելի փոքր, միանգամայն եւ կասկածական է այս խոմքը. ասոր կը պատճանին թուու և * դուու, վերջնը որ կ'ենթագրուե դուու բառն իրաց առաջնին հետ նոյն ըլլալ, իրը արդիւկը գրագրական սխալի մը: Կասկածելի է օրովհետեւ հաւանական կը թափ որ նոյն արմատ ըլլայ ամորջապէս Հեւրցման (Aetm. Gr., էջ 154) կը գնել պրա. tund-itan, tundar, tundur ձեւերէն փոխառութիւն. Մէյլէ (MSL. IX, էջ 154) կը համարի բնիկ հայ բառ, ցեղակից լատ. tundo, մակր. tundati, գոթ. stautan ձեւերուն. Հեւրցման (նոյն, էջ 512) վերջնի մէկութիւն կասկածելի կը համարի: Եթէ մըր ատած մեկնութիւնը ստուգուէ այս երկու բառերը կազմուած պիտի ըլլան թ, բ

արմատներէն. առաջ, այդ մասնիկին համար հմտն. ան-անող, աբ-անող:

7. Այլեւայլ ձեւերով ունիքը բայեն, բայրէն, բայրէն եւ խնդին. ասոնց բայական ձեւերը չկան, վերջինն ունան է նաև նիշակ, որ ըստ Հիբրամնի (Arm. Gr., էջ 154) պր. տանձ, տնեալ բառէն փոխառութիւն է. հաստատ չելք կարող որչել թէ արմատական են այս ձեւերը, թէ նախական բ եւ ի ձայներէն յառաջ կու գան: Մեր այստեղ յիշելն ամբողջութեան համար է:

8. Այս կարգը կը կազմուի առաջին կարգին ձեւերուն վրայ ո ձայնն աւելցըներով. ասկէ բայական ձեւով պահուած են միայն իշխէլ եւ նույլ. բայց հնապէս անշրջու կային նաև *հուշէլ, *շուշէլ, *ուռէլ, *ինչուլ ինչպէս կը ցուցընն հուչէ, շուչ կամ շուչ, ուռէ կամ ուռէ (հմտն. իսկու եւ իշխէլ), իսրայէլ կամ իսրայէն եւ իշխաւու բառերը:

9. Անձնէն աւելի հարուստ է այս կարգը, ուր բայական ձեւով կան ինչպէլ, փոխէլն նույլ. դունիւն, ժույլ, շունիւն, կարելի է նաև եւ լուսիւն նմանապէս կ'ենթագրուին *հուչէլ, *շուչէլ, *ուռէլ եւ *իսրայէլ. որոյն հետեւ կան նույնան, շունիւն, իսրայէլ, փոխականները: Այլովէլ բառը Bugge կ'ենթագրէն ախալեզուեան *vainja-արմատ մը, իբր ցեղակից շուետական գուու. vainja-իրինչըլ, հնի շուեա. vainja-(բանը vainja-). շմալեալ ձիու պէս վրնիլով, հնի նորդ. reini շմալեալ ձի, մոդք. wroene՛ վաւաշտ, հրդերմ' բեմօ՛ շմալեալ ձի եւն ձեւերուն ցես ԿՀ, 32,

27: Այս մենապէննն անհաւական է ըստ Հիբրամնի (Arm. Gr., էջ 495): Այս բառերուն արմատներն են ի, թ, ժ, մ, ա, կ, է, ու, ի, մ ձայները. եւ ինչ արբերութիւնն որ կայ ութերորդ կարգին եւ առաջինն մէշտեղ, նոյն տարբերութիւնը կայ նաև իններորդին եւ երկրորդին մէշտեղ. այն է ո ձայնին յաւելում երկրորդին ձեւերուն վրայ:

10. Բառ-ուէլ, իսրայէլ, իսրայէլ, հուսիւլ, շուստիւլ արմատը թ, ն, ի, հ, ւ կը կազմուին նոյն ձեւով՝ ինչ որ 8 եւ 9. այսինքն աւելցնելով երրորդ կարգին վրայ. բայց պատեղ կու գոյ կը միանայ նաև երկրորդ ո մը (բառուիլ, եւ ոչ բառուիլ). մեր մասնակիւ ըստ նմանութիւնն աւելի որդի կերպով կ'երեւի բայի լու բառուիլ, իսրայէլ նուստիւլ, հուսիւլ, շուստիւլ միացեալ ձեւերէն, ինչպէս յաճախ կը գանենք իրարու կից գործածուած մեր հնի մատենագրութեան մէջ:

11. Կայն ո յաւելուածով ըսրորդ կարգէն կը շնուրին նուռալիւ, իսրայէլ, իսրայէլ ձեւերը՝ պրոնկ կը կազմն այս փոքրիկ կարգը, արմատը թ, ի, ի:

12. Գուստիւլ իսրայէլ, կամ իորու, գուստիւլ արմատ թ, ի, ու. Նոյն համագորսթեամբ՝ ինչ որ 8—11՝ հինգերորդ ձեւէն:

13. Հուդիւն, իրայէլ, դրերիւն, շուտիր, պայտակաները կ'ենթագրուն *հուդիւլ, *իրայէլ, շուտիւն եւ դրերիւլ. վերջինն իրոք ալ գործածուած է. կը կազմուին վեցերորդ ձեւէն ո յաւելուածով, նոյն ձեւն է նաև իոնաուլ:

14. 15. 16. Զուուլ, — իուուլ, զուուլ, — հուսուուլ, իբր ւ, է, զ, և ձայներէն, հմտն. լունիւն, գոյնիւն, գուլիւն, զուուլ, հուսուլ են. Առաջինն արմատը կարելի է գնել *լու, ինչպէս կան նու, բայ- որդ որն իսկապէս ասոր կը պատշաճն. թերեւն նաև գուու:

17. Բբէւլ, բբէւլ կամ բբէւլ, ինչպէս եւ բբէլ, բբէնա. կը ներկայացըննն առաջին ձեւին կրկնաւորը:

18. Իսրայէլ, դժուս-ն, իսրայէլ, երկրորդ ձեւին կրկնաւորը:

19. Պարուէլ, իսրայէլ, իսրայէլ կամ իուրուէլ. երրորդ ձեւին կրկնաւորը:

20. *գամփաւէլ, գամփաւէլ. առաջին ձեւը որ կ'ենթագրուի ինչունցացանիւն մատէն, առանձին չէ աւանդուած, բայց պահուած է վրացերէնի մէջ. հմտն. վըց. հուդիւլ (Արարատ. 1898 յուլիս, էջ 311ա.) ըսրորդ ձեւին կրկնաւորն է:

21. Խուդիւլ միակ ձեւն է որ կը ներկայացնէ հինգերորդ ձեւին կրկնաւորը:

22. Ճուուլ նմանապէս միակ ձեւը կրկնաւորն է *հոււլ բառի մը որմէ ո յաւելուածով եւ մասնիկով կազմուած է նուռու լու. ասոնց մէջ ու մասնիկ է ուրեմն. հմտն. րբէւլ եւ դժուս-ն. հուսուլ եւ իսրայէլ, յըեւ եւ յուուլ: չմտն, նաև ննուիլ:

23. 24. 25. Բբէլ կամ բբէլ, լուսի, անու, գտուն, գտուն, գտուն, գտուն, գտուն, գտուն, գտուն, գտուն, գտուն ու բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ, բբէւլ կամ բբէւլ, բբէւլ, կազմուած են պարզական թ, ա, ւ, լ արմատներէն կրկնութեամբ, եւ ը, ու ձայներուն յաւել- մամբ:

26. 27. 28. Բբէւլ, իսրայէլ կամ իուրուէլ — իուրուէլ, նորայէլ, բբէւլ, բբէւլ, իսրայէլ, իսրայէլ, բբէւլ, իսրայէլ, իսրայէլ կամ իսրայէլ եւ բբէլ:

իւնավեն, որդուման, նըլնաւու, որդուման ձեւերը
նմանապէս կրկնաւորն են 14, 8, 9 (կամ 2)

կարգի ձեւերուն:

29. Ան մասիկով մը կը կազմուին
ինչու, ի՞ւմայու, ի՞նչու՝ իր ի՞ւմայու:

Ամփոփելով մինչեւ այժմ ըստածները:
կը տեսնելք թէ վերի հարիւ երեսոն (130)
բնաձայն բառերուն արմաններն են թ, ժ, Շ,
շ, թ, լ, ի, է, ո, բ, լ, ո, ո, է, ի եւ + 17 ձայ-
ները, այսինքն իւրաքանչիւր բնաձայն բառին
սկզբանառող, ածացները սովորաբար կը կազ-
մուին և, և յօդակապներով, ո, ո, յաւելուած-
ներով, ո (զրացուցիչ) ձայնով եւ կրկնու-
թեամբ:

Այս հաշուէն գուրեւ կը ման քանի մի
հազուադէպ ձեւերը. ինչպէս ուստեւ, հոգուն,
որունքն, ուրինչնան, իւրաբեն, իւնիւս իւնիւ-
սու, զուու, զուու, իւրաբ, իւրաբ, հուու,
իւրաբ, իւրաբ, եւն:

Բ.

Կրկնաւորներուն ծագման քննութեան
անցնելէն յառաջ քննենք նախ անոնց կազմու-
թեան եղանակը:

Կրկնաւորները կը կազմուին հետեւեալ
վեց ձեւերով:

1.

Այս ձեւին մէջ բառերը՝ որ իրեւ իսկա-
կան արմատ միավանկ են, պարզ յարագու-
թեամբ կը կրկնուին, առանց դցվան հոկ փոխ-
խութեան: Կրկնութեան այս ամենապարզ ձեւն
ամենէն աւելի սովորականն է մանգամայն. Եւ
այս ձեւն է զըր կը գործածէ արդի լիզուն հար-
կաւոր եղած ժամանակի:

Դիմ մասակարերուն. Համար մեր յա-
ջորդ քննութեանց՝ պատշաճ կը համարիք զնել
հոյ այս ձեւով կիկնաւորներու. Հարուստ մէկերը
մը՝ արմատական վերացառու այրութեանկան
կարգով: — Զանացինք որչափ կարելի է ըն-
դարձակ ընել այս մէկըքը. բայց չենք ալ կա-
ռող վկայել որ ցանկս ամբողջական եղած ըլլայ,
ինչ ինչ բառեր կինան խոսափած ըլլալ բա-
ռերու այս խուռն կոյան մէջ:

Գ — Ելլիւ = փի. * Ելլիւէւ:

Զ — Վուշովի:

Լ — Գուտուն, գլուս, գլուսն. Յունուն.
Էլլիւ = փի. * Էլլիւէւ. Վուշուն, Վուշու-
ն. Ուրիշ է լուսն. ապարանջան որ պրա-

շալշալ բառէն փոխառութիւն է. թէեւ նշանա-
կած չէ Հիւրշման:

Խ — Անիւուէւ. բուբուէւ. մոխուն.
Տիւուէւ (կամ Թուուէւ). Չիւուէւ (կամ Նովա-
էւլ), Լոււէւէւ.

Ծ — Արժուուէւ.

Կ — Աւուուէւ. Բլիբէւ. Շաւինայուու:

Հ — Բակունէւ. շոլիկները վազընեւ. Բա-
րձատան որ կը նշանակէ շողիք, լրուուկը. Կը-
սուի նաեւ բունուէւ, բակուն:

Զ — Գույշուուէւ. յանչուէւ:

Ղ — Արարէ (յն. ձլալարի, ձլա-
լարյա չէ նշանակած Հիւրշման. կը թուրի թէ
հայ յոյնէն ոչ թէ փոխառութիւն, այլ անոր
ցեղակից է) բաղուուէւ, բաղուուց որ եւ բալո-
ւուէւ, եցկել, եւելուն՝ եւ բերելուն՝ եղա-
նակիւ. բուրուուէւ, ենուուէւ, ինըուն, ինըուն,
իուուուէւ, իուուուէւ, իուուուէւ. Տաղու (թէեւ գաւա-
ռական, բայց կը հնեն հազուլութեան): Թուուէւ
(կամ Թուուէւ, Թիւուէւ). Հուսուու. Առուու. Առ-
ուում. Գուրուուէւ. իւրուուէւ. իւրուուէւ. Գուրուու:

Կ — Գուրուէւ:

Մ — Լոււէւ. Սունուէւ:

Ց — Ալլոյշէւ. յույշուէւ. յեւեւէւ. յեւ-
յուուէւ. տոյուուէւ. տոյուուէւ:

Հ — Խորչուուն. Անցէւէւ:

Գ — Ճողովուէւ. շողովուէւ:

Զ — Աւուուէւ. Աւուուէւ. Էնինուէւ:

Ռ — Գուրուու. Յունուն. Իւրաբուու. Գուր-
ուուուու:

Ս — Խոսիուուու. Գիսուու:

Շ — Արորէ. Բուբուու. Բուբու. Բուբուէւ:

Խորչուու. Անցէւ. Կուրուու. Կուրուուու. Նո-
րուու. Խորչու. Կուրուու. Գուրուու:

Փ — Արուու. Յունուն. Իւրաբու. Գուրու:

Ճողովու. Ճողովու. Գուրուու:

Հ — Կոյշու:

Փ — Արժուու. Յունունէւ. Ճողովուէւ. Ճո-
ղովու = *Ճողովուու. Իւրաբու. Շուտու =

*Շուտուու:

Ք — Թուրուու. Յունունու. Իւրաբու =

*Իւրաբուու:

Այս ցանկն է գուրեք կը ման գունդով ի համար, մեծածէ, բաղադրութիւն, Արքանի բարձր, ոտքառորդ, զանգն, զատկոս, իսկի և նորմեր, որի բարը = Պարտիոնը եւ այլ այսպիսի բառեր, որոնք իսկապէ կրիմսաւոր չեն, այլ յարաբարդ բառեր. ու օրականը ցցց կու առ զայս:

26Նր իսուի նաեւ բնաւայններու 17, 19,
21, 22, 23, 26, 28 կարգերուն վըսպ, որոնք
առաջին կարգերուն կրիստոնյերն են եւ այս
ձեւին կը պատկանին: Խնդպէն են նաեւ Աւոտի-
ունութեան, ևսունեւ, զմիւնու բառերը:

Բնաձայն բառերու ուրիշ շնչարձակ խումբ
մը և ալ կայ, որ կրկնաւողներու այս առաջին
ձեւն կը պահպանի. թէ եւ այս բառերուն հին
գործածութեան համար վկայութիւն չունինք,
բայց արդի դրական լիցումն, մանաւանդ բար-
բառներուն մէջ շավագանց շաս գործածական
են: Ասոնց ամենողջական հաւաքումը ժամանակի
գործ է, ահաւասիկ ինձ ծանօթ ընաձայններու
ցոչցակ մը:

፩. — ከኅጂ. ከኅጂ. የጂጂ. ተከጂ.

8. — ԱՐԵՎԻՆ. ԵՐԵՎԱՆԻ. ՏԵՐԵՎԻՆ. ՔՐԵՎԻՆ.

አ. — ከእኔዎታለ. የጥንቃውንለ. የጂዢነትንለ. የጂዢነትንለ.
የጥንቃውንለ.

ለ. — ማመራ ክፍል-1. የኩርስ ቁጥር-1.
ለመራ ገዢ-1. የኩርስ ቁጥር-1.

•
•
•

४०

Ա. — ի ին-լ, դ-ին-լ;
Մ. — ի մուր, ի մուր, նմուր, ոմուր, զմուր-
Կ. — մամա-լ, տամա-լ, ցամա-լ;
Ը. — եկելու-լ, էկելու-լ, էկելու-լ+էկելու-լ, էկելու-լ.
Շ. — շ-ըստ, ի շ-ըստ, է շ-ըստ, ի շ-ըստ-
Ռ. — շ-ըստ, ի շ-ըստ, է շ-ըստ, ի շ-ըստ-
Լ. — լուսու-լ, մուսու-լ, ուսու-լ, վուսու-լ, վուսու-լ,
Վ. — վուսու-լ, յուսու-լ, ուսու-լ, վուսու-լ, վուսու-լ,
Շ. — շուսու-լ, յուսու-լ, ուսու-լ, վուսու-լ.

$\Psi_0 = \Psi_0^{\text{left}} + \Psi_0^{\text{right}}$

$\Phi = \frac{1}{2} \pi \epsilon_0 E^2 L + \frac{1}{2} \mu_0 I^2 L + \lambda \mu_0 H^2 L$

$$\Phi_+ = \tilde{B} + \tilde{B}_{\text{ext}} + \tilde{\sigma} + \tilde{\sigma}_{\text{ext}} + \frac{1}{2} \left(\frac{1}{L} + \frac{1}{L'} \right) - L \cdot \left(\tilde{\phi} + \tilde{\phi}' + \dots \right)_L,$$

Բոլոր այս բառերն ունին իրենց յատուկ նշանակութիւններն եւ չեն այնպէս պատճհա-

թէեւ այս նշանակութիւններն ըստ բար-

բառին եւ ըստ տեղեցն կը տարբերին. օրինակ
նվազ Պոլիս կը նշանակէ “աղջկանց բարձրա-
ձայն եւ ազատ, ուրախ Խօսիլը, ուրիշ բար-
բառի մէջ “Քիչ քանակութեամբ վազած ջրորի
ձայնն, և թոփուու Պոլիս “շրջազգ եստի շրջինը,
թուոցիկն օդին մէջ հովին առջեւ հանած
ձայնն, և, ինչ գաւառուակն բարբառով կը նշա-
նակէ “օդին, ո ինին գաւառթի մէջ լցոնցած ժա-
մանակ դրիտունիքուն հանած ձայնը. Առնոց
մէջ կան նաև որ ածական են, օրինակ հոփու-
կամ իւն-թոփուու կը նշանակէ յիմար, յընցըն-
թափթափած, ծանրաշարժ, անճարակ, լուլ՝ կո-
չիկն սոքին թցիլ, եւ ասկէ բայաձև լիւխու՝ կո-
չիկն սոքին թցիլ ըլլալ եւ միւս ելլել Երկար
կըլլայ այս բառերուն իւրաքանչիւրին նշանա-
կութիւնը բացարկել, որ գաւառուակն բա-
ռարանի մը դործն է:

2

Կրինաւորներուն երկրորդ ձեւին համեմատ
արքանական ձայնաւորը կրկնութեան երկրորդ
անդամին մէջ ուրիշ ձայնաւորի կը փոխուի, այս
ձայնաւորն առ հասարակ ու է:

Ահա ասոր Տին օրինակները. աղոյ սպառա-
խացնեասուն. Խոլոշի տեսոյ. Խեթոս (ի թէթօռա
մատաշէլ Եղն). Հայութը. Խօնով (== աղօթարթ
մը). Իրբ Բութակ (= *Բաւթակ), հայ յառ (== *յա-
յառ), որովհետեւ ըստ Հայերենի ուղարքն չեր կա-
րելի ըսկել յառ), ոսկին (== իրբ *ոսկուն, որով
արմատը. Կը Ալլաց *սուզ. ասկէ սուզ). յերիւել եւ-
գուրիւել: Կայ Նաեւ իսրայէլ, որ եւ իսրայէլ,

